

Lovutvalget for offentlige anskaffelser

Attn: Halvard Haukeland Fredriksen

Sendt per epost: halvard.fredriksen@uib.no

Oslo, den 20.12.2022

Innspill lovutvalget for offentlige anskaffelser

Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF) utgjør bransjeforeningen for kunnskapsbedrifter med virksomhet innen rådgivning, planlegging og prosjektledelse i bygg- og anleggssektoren. RIF har 130 medlemsforetak med over 14.000 ansatte og 500 lokalkontorer over hele landet. Våre medlemmer leder, planlegger eller prosjekterer tilnærmet alle større bygg- og anleggsprosjekter i Norge og er således en kritisk del av verdikjeden i BAE-næringen.

RIFs medlemsbedrifter har to ulike roller i en anskaffelsesprosess. For det første er bedriftene konkurransedeltakere når det offentlige skal inngå kontrakter om oppdrag om prosjektering og rådgivning, prosjektledelse eller byggeledelse, innenfor bygg- og anleggssektoren mv. For det andre er bedriftene ofte engasjert som oppdragsgiverens representant i et prosjekt, og har som oppgave å utarbeide konkurransegrunnlagene eller bistå ved dette, for de kontraktene som inngår i prosjektet, samt evaluere forespørsler og tilbud på slike. RIFs medlemsbedrifter har derfor bred erfaring med anskaffelsesregelverket både fra rollen som tilbyder og fra rollen som oppdragsgiverrepresentant.

RIF ønsker med dette å gi noen innledende generelle innspill i forkant av lovutvalgets arbeid.

Etter mandatet til lovutvalget skal det etableres en referansegruppe. RIF ønsker å stille med en person i denne referansegruppen. Vår bransje er ikke representert i NHO eller andre større landsforeninger.

RIF nevner i det følgende enkelte utfordringer og mulige tiltak:

1) Manglende bruk av bransjekontrakter/standardkontrakter

På ulike bransjeområdet er det utarbeidet omforente standardkontrakter. Bruk av slike standardkontrakter ved offentlige anskaffelser innebærer betydelige fordeler.

- Leverandørene/markedet kjenner standardene. Dette er en fordel i forhold til:

- Interesse for oppdraget
- Prising av oppdrag og leverandørens vurdering av risiko.
- Unngå avvik/forbehold ved anskaffelsen som skaper problemer.
- Gjennomføringen av oppdraget, hvor leverandøren er godt kjent med kontrakten.

- Innkjøpers representanter og involverte i prosjektet, derunder innleid personell, kjenner bransjekontraktene.

- Bruk av bransjekontraktene innebærer videre betydelig forenkling og sparer transaksjonskostnader. Ved særavvik skal dette normalt være gjenstand for vurdering og godkjenning i ulike organisasjonsnivåer hos leverandørsiden, kanskje også med ekstern advokat. Denne tids- og ressursbruken gjelder alle tilbydere, og utgjør betydelig samlet tids- og kostnader, som dels kan føre til redusert interesse for oppdraget, og dels må prises ut overfor kundene. Kundene har på sin side gjerne brukt betydelig tid og ressurser på å utvikle særvilkårene.

Det er også andre fordeler med standard bransjekontrakter:

- Bransjekontraktene er gjerne gode kontrakter kvalitetsmessig og gjennomarbeidet.
- Ved særavvik er det risiko for at det oppstår «feil/glipper» eller andre ugjennomtenkte virkninger.
- Bransjekontraktene er omforente og balanserte, som alle aktører på lang sikt er tjent med.

Særlig innenfor bygge- og anleggsbransjen nedlegger aktørene betydelig arbeid med å etablere omforente bransjestandardkontrakter i regi av Standard Norge. De offentlige byggherrene deltar med stor tyngde i dette standardiseringsarbeidet.

RIF erfarer likevel at en rekke offentlige byggherrer ikke bruker standardkontraktene eller har vesentlige avvik fra disse. Årsakene varierer. En vesentlig gruppe er små og mellomstore

innkjøpere, typisk kommuner, som ikke er klar over at det foreligger egne standardkontrakter som er egnet. En annen gruppe er de større byggherrene, som ønsker egne avvik fra standardkontraktene i egen favør.

Det er på DFØs hjemmesider lagt ut informasjon om bruk av standardkontrakter. Ulike statsråder har gjennom tiden også sendt generelle brev/henvendelser om temaet til offentlige oppdragsgivere.

Etter RIFs syn er det nå behov for at det nå fastsettes i lov eller forskrift en plikt til å bruke balanserte kontrakter, og til å bruke omforente bransjekontrakter uten vesentlige endringer der slike foreligger. Dette kan ikke være kun en «ordensbestemmelse» som nå, men en pliktregel.

Viktigheten av bruk av standardkontrakter er stor ved små og mellomstore innkjøp, da transaksjonskostnadene her bør holdes lave. Bestemmelsen må derfor gjelde alle anskaffelser.

RIF mener av ovennevnte årsaker at klare og tydelige krav til offentlige oppdragsgivere om å bruke standardkontraktene uten vesentlige endringer i seg selv er et forenklingstiltak for både det offentlige og for leverandørene.

2) Ulike maler eller manglende bruk av maler hos de enkelte oppdragsgiverne

Det ligger betydelig effektivisering i bruk av maler ved anskaffelser. Bruk av maler har også en side mot profesjonalisering da malene kan undergis særskilt kvalitetssikring når de utarbeides, og det forenkler arbeid ved at opplæring/etterutdanning av innkjøpere kan ta utgangspunkt i malene.

En utfordring i dagens marked er at de ulike offentlige innkjøperne har en lang rekke egne maler, men ikke har samordnet malene seg imellom. Dette skaper betydelig merarbeid og økte transaksjonskostnadene for tilbyderne. Et eksempel kan være noe så enkelt som maler for CV-er for tilbudt personell. En lang rekke innkjøpere har ulike krav og maler til hvordan CV-informasjon skal innleveres. Dette selv om det stort sett er den samme informasjonen som skal innleveres. Dette innebærer at tilbyderne må klippe om denne informasjonen for hver konkurranse, og dette gjøres av hver enkelt tilbyder. Dette kan gjelde et stort antall personell. Samlet medgår betydelige ressurser. Innkjøperne på sin side bruker ressurser på å lage slike maler, og får problemer ved anskaffelsen dersom noe er gjort feil fra tilbyderne. Det skulle ikke være behov for vesentlig forskjellige maler for de ulike innkjøperne for innlevering av tradisjonell CV-informasjon.

DFØ har på sine anskaffelsesider laget en rekke maler. Utfordringen er at disse malene ofte ikke benyttes. Dels at innkjøperne ikke vet om disse, og dels at enkelte innkjøpere har egne ønsker om hvordan dette skal gjøres.

Etter RIFs syn er det behov for at det lages komplette maler for de ulike konkurranser og skjemaer mv. som skal benyttes i offentlige anskaffelser.

For i større grad å sikre at det brukes felles maler, er det behov for at det i regelverket fremgår en forankring for disse malene og en viss plikt til å bruke disse.

3) Utfordringer ved bruk av referanser

Ved en rekke anskaffelser er det naturlig å vektlegge referanser ved tildelingen. En rekke offentlige innkjøpere, også statlige, har kontraktsbetingelser om at de ikke skal brukes som referanse uten at dette er avtalt på forhånd. Sistnevnte fremstår som et paradoks når de samme offentlige innkjøpere i sine standard konkurransegrunnlag ber om referanser fra andre.

Det bør fremgå i regelverket at offentlige innkjøpere ikke kan nekte å være referanse for tilbydere i anskaffelser for andre offentlige aktører.

Videre bør det vurderes å lage en forenkling og standardisering for de offentlige innkjøperne i hvordan referanser skal innhentes og oppgis. Slik dette gjøres i dag har hver enkelt oppdragsgiver sin egen variant. Dette kan variere med om henvendelsen skjer per telefon eller epost, om det brukes faste spørsmål eller skjemaer, rutiner dersom referansen ikke nås, mv.

4) Anskaffelsesregelverket og overgang til en grønn sirkulær økonomi

Offentlige anskaffelser kan bli et kraftfullt virkemiddel for å bidra til grønnere bygg og anlegg. Potensialet, og behovet, for å kutte klimautslipp i byggeprosjekter er stort. Det bør både stilles konkrete minimumskrav til miljø og klima i alle offentlige anskaffelser av planlegging, prosjektering og bygging av offentlige bygg, anlegg og infrastruktur, og det bør også være obligatorisk å bruke miljø og klima som tildelingskriterium i slike prosjektanskaffelser.

Leverandørens kompetanse og evne til å skape best mulig samfunnsnytte, for eksempel gjennom mer effektiv ressursbruk og utslippskutt gjennom hele byggverkets/produktets livsløp,

ikke bare i prosjekt- eller utviklingsfasen, må telle høyere enn i dag. Det må derfor legges til rette for dette i regelverket.

5) Offentlig innkjøpskompetanse og svake metoder for evaluering av kvalitet

Vi opplever at evalueringsmetoder for kjøp av kompetansetjenester oftest er ganske enkle - eller subjektive. For mye frihet legges på det innkjøpsfaglige skjønn når man skal evaluere basert på ordrike CV'er, eller tellekanter på utdanning og antall års praksis. Resultatet blir at tilfeldigheter avgjør hvem som får kontraktene. Gang på gang ser vi for eksempel at poenggivning for pris bruker hele skalaen fra 1-10, mens poenggivning for kvalitet fører til at alle leverandører får tilnærmet samme poengsum. Da blir det i praksis en ren priskonkurranse selv om vektning på kvalitet er høy.

Det finnes bedre metodikk som er velprøvd i Norge, er objektiv, prestasjonsbasert og har gitt svært gode resultater, og korrekt utført blir dette en garantist for å få best tilgjengelig kompetanse i markedet innenfor en gitt prisramme, men til tross for dette har de færreste innkjøpere tatt i bruk slike metoder - selv om det finnes godt med veiledning fra statlige myndigheter. Vi viser her til DFØs nettsider, <https://anskaffelser.no/hva-skal-du-kjope/bygg-anlegg-og-eiendom-bae/best-value-procurement-bvp-prestasjonsinnkjop>.

Vi mener derfor at regelverket bør legge klare føringer for bruk av prestasjonsbaserte evalueringsmetoder i anskaffelser hvor leverandørkompetanse er avgjørende for prosjektets måloppnåelse. Dette vil være tilfellet i de fleste prosjektkonkurranser innen bygg og anlegg.

RIF stiller seg gjerne til rådighet for nærmere dialog eller spørsmål.

Med vennlig hilsen

Morten Gran

Advokat - Juridisk direktør

Rådgivende Ingeniørers Forening - RIF